

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง ความพร้อมและแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากประชากร ในชุมชนอำเภอแม่แจ่ม 5 ตำบล 31 หมู่บ้าน จากองค์กรทางเศรษฐกิจ จำนวน 110 คน องค์กรทางวัฒนธรรมจำนวน 87 คน และจากองค์กรทางการปกครอง ราชการ จำนวน 111 คน รวม 308 คน ศึกษาถึงความพร้อมของชุมชน และ ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่แจ่ม แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์สรุปเป็นเบื้องต้น และนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากทั้ง 3 องค์กร องค์กรละ 5 คน รวม 15 คนในชุมชน จึงนำมาสรุปเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และบรรยายสรุปสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าสมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งในองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์ มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี วุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา และเคยมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในการเข้าร่วมประชุมกับโรงเรียนในบางโอกาส และเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนตามลำดับ

1. ด้านความพร้อมของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

ด้านการวางแผน พบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีความพร้อมและมีความพร้อม อยู่ในระดับมาก เกี่ยวกับ ความรู้ ความเข้าใจ ความต้องการ ข้อมูล การนำเสนอปัญหา การตัดสินใจและการปรับใช้แผนของโรงเรียนมีเพียงรายการ การนำเสนอข้อมูลในการวางแผนเพื่อสนองความต้องการระดับชาติที่อยู่ในระดับปานกลาง

การจัดองค์การ พบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีความพร้อมและมีความพร้อม อยู่ในระดับมาก เกี่ยวกับ ความรู้ประสบการณ์ ทรัพยากร บุคลากร ที่มีประสบการณ์ในการกำหนด

บทบาท อำนาจหน้าที่โครงสร้าง รูปแบบขององค์กรบริหารโรงเรียน และมีความพร้อมมากที่สุด ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของโรงเรียนทุกโอกาส

การอำนวยการ พบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีความพร้อมและมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ในการอุทิศเวลาเพื่อร่วมบริหารโรงเรียน มีวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา มีอิสระในการตัดสินใจ จัดการศึกษาของชุมชน

การประสานงาน พบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีความพร้อมและมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องของความสามารถ เวลา และเทคโนโลยีเครื่องมือสื่อในการประสานงาน กับบุคลากรองค์กรทุกระดับทั้งภายใน และภายนอกองค์กร

การประเมินผล พบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีความพร้อม และมีความพร้อม อยู่ในระดับมาก ในเรื่องของความสนใจ ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจ ข้อมูล การเข้าร่วมเป็นกรรมการในการประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน

การบริหารทั่วไป พบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีความพร้อมและมีความพร้อม อยู่ในระดับมาก ในเรื่องของการ จัดทำหลักสูตร มีแหล่งวิทยากร ทรัพยากร มีความสนใจ ที่จะเข้าร่วมในการพัฒนาระบบการสอน การเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน

2. แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์จากแบบสอบถาม พบว่าชุมชนมีความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ด้านต่างๆ ทั้ง 6 ด้านดังนี้

2.1.1 ด้านการวางแผน จากการวิเคราะห์และสรุป พบว่าชุมชนเห็นด้วยว่าควรเข้าไปมีส่วนร่วมผลักดันการตัดสินใจให้มีการปฏิบัติตามแผนของโรงเรียน ซึ่งมาจากการมีส่วนร่วมในการวางแผนตามความต้องการของชุมชน

2.1.2 ด้านการจัดองค์กร พบว่าชุมชนต้องการ เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดองค์การ ตามความต้องการของชุมชนโดยมีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจนอยู่ใน ระดับปานกลาง

2.1.3 ด้านการอำนวยการ พบว่าชุมชนมีความมีส่วนร่วม ในการวินิจฉัยสั่งการ ให้เป็นไปตามระบบบริหาร ที่มาจากราชการ

2.1.4 ด้านการประสานงาน พบว่าชุมชนเห็นว่าควรมีการประสานงานเป็นไปตามแผนหรือระบบที่ชุมชนร่วมวางแผน และให้โรงเรียนเป็นแกนนำในการดำเนินการ โดยการสนับสนุน ทรัพยากรจากชุมชน

2.1.5 ด้านประเมินผล พบว่าชุมชนควรมีส่วนร่วม ในการเสนอแนะร่วมประเมินผลเพื่อพัฒนาการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2.1.6 ด้านการบริหารทั่วไป พบว่าชุมชนเห็นด้วยว่า ให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการความรู้ที่ชุมชนต้องการ และจำเป็นต่อชุมชนโดยการสนับสนุนทรัพยากรมาจากชุมชน

2.2 แนวทางเบื้องต้น ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ผลจากการศึกษา วิเคราะห์ สรุปเป็นเบื้องต้น ถึงความพร้อมและแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่แจ่ม สรุปได้ดังนี้

2.2.1 ด้านการวางแผน แผนงานและการปฏิบัติตามแผนบริหารโรงเรียนต้องมาจากชุมชน

2.2.2 ด้านการจัดองค์กร รูปแบบองค์กรของโรงเรียน ควรมีชุมชนเป็นผู้กำหนด โดยมีกฎหมายรองรับที่ชัดเจน

2.2.3 ด้านการอำนวยการ การบริหาร วินิจฉัย สั่งการ บังคับบัญชา ภายในโรงเรียน เป็นไปตามระบบบริหารและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการชี้แนะเสนอข้อมูลในการวินิจฉัยสั่งการ

2.2.4 ด้านการประสานงาน โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการประสานงานภายใต้ แผนงานทรัพยากรที่มาจากชุมชน โดยชุมชนสนับสนุนทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง

2.2.5 ด้านการประเมินผล มีการประเมินผลและการพัฒนา การประเมินโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.2.6 ด้านการบริหารทั่วไป แหล่งทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญาบุคลากร ในชุมชน ต้องนำมาสนับสนุนให้ โรงเรียนเป็นศูนย์กลางวิทยาการทั้งปวงของชุมชน

2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางเบื้องต้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

นำผลการศึกษาเบื้องต้นไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน จากทั้ง 3 องค์กรในชุมชน คือ องค์กรทางเศรษฐกิจ จำนวน 5 คน องค์กรทางวัฒนธรรม จำนวน 5 คน องค์กรทางการปกครองและข้าราชการ จำนวน 5 คน ได้มีความคิดเห็นที่ เห็นด้วยกับผลการศึกษาทุกคน และผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะเพิ่มเติมสรุปในด้านต่างๆ ได้ดังนี้

ด้านการวางแผน เสนอแนะให้มีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ให้นักวิชาการ ภูมิปัญญาของชุมชนได้เข้าไปเสริมในกระบวนการวางแผนและการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ด้านการจัดองค์การ เสนอแนะให้หน่วยงานทางการศึกษาเป็นผู้ควบคุมคุณภาพของการศึกษา การบริหารงานที่มีหลากหลายรูปแบบ ควรให้โรงเรียนและชุมชนเป็นผู้ร่วมกำหนดการจัดองค์การ

ด้านการอำนวยการ ข้อเสนอแนะให้มีการอำนวยการโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

ด้านการประสานงาน เสนอแนะให้ชุมชนเป็นผู้ติดตามการทำงานเพื่อให้ความโปร่งใสในการดำเนินการ

ด้านการประเมินผล ต้องมีการพัฒนา ปรับปรุง จากบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและรายงานผลให้ชุมชนทราบตลอดเวลา

ด้านการบริหารทั่วไป เสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องบริหารโรงเรียนประถมศึกษาได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม เห็นว่าโรงเรียนยังทำหน้าที่ถ่ายทอดทางสังคมให้กับชุมชน นอกจากโรงเรียนยังมี องค์กร สถาบันต่างๆในชุมชนที่มีบทบาท ความสำคัญ เอกลักษณะ รูปแบบของแต่ละองค์กรในการกลมเกลียวกันในชุมชน โรงเรียนควรเป็นหน่วยประสานไปยังองค์กรเหล่านั้นเพื่อชุมชน และเพื่อองค์กรในชุมชนได้ให้การสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือในส่วนที่โรงเรียนยังไม่พร้อมและขาดแคลน

2.4 สรุปแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

2.4.1 ด้านการวางแผน แผนงานบริหารโรงเรียนต้องมาจากชุมชน

2.4.2 ด้านการจัดองค์การ ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการบริการที่หลากหลาย และมีกฎหมายรองรับที่ชัดเจน

2.4.3 ด้านการอำนวยการ การบริหาร สั่งการ บังคับบัญชา ภายในโรงเรียน ให้เป็นไปตามระบบบริหาร ที่มี ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนด ระบบการบริหาร

2.4.4. ด้านการประสานงาน โรงเรียนเป็นแกนกลางในการประสานงาน ตามแผนงานที่มาจากชุมชน

2.4.5 ด้านการประเมินผล มีการประเมินผลทั้งจากภายในโรงเรียนและภายนอกจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.4.6 ด้านการบริหารทั่วไป โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยากร แหล่งประสานให้เกิด วิทยากรทั้งปวงที่ชุมชนต้องการ โดยทรัพยากร ภูมิปัญญาของชุมชนต้อง นำมาส่งเสริม สนับสนุนให้ โรงเรียนเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ ของชุมชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงประเด็นของความพร้อม และแนวทางการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทั้ง 2 ประเด็นสมควรที่จะนำมาอภิปรายเพิ่มเติมในรายละเอียดแต่ละประเด็นดังนี้

1. ประเด็นด้านความพร้อม พบว่าชุมชนมีความพร้อมอยู่ในระดับที่มาก ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในงานด้านการบริหารของโรงเรียนทุกด้าน ถึงแม้ว่าใน บางด้านที่ละเอียดลงไปต้องให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีความเป็นมืออาชีพ เพราะที่ผ่านมาโรงเรียน ไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของชุมชนในงานการจัดการศึกษาได้แม้ว่ารัฐจะได้ทุ่ม เทงบประมาณมาให้โรงเรียนประถมศึกษาได้มีโครงสร้างพื้นฐานที่สมบูรณ์พอสมควร เมื่อเปรียบ เทียบกับโรงเรียนเอกชนแล้วประชาชนยังนิยมที่จะส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนเอกชน ปัญหาของความเชื่อถือในโรงเรียนของรัฐไม่ได้มาจากการขาดแคลนทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน อย่างในอดีตแล้ว ปัจจุบันงบประมาณทางการศึกษาของประเทศมาเป็นอันดับหนึ่งของทุก กระทรวง แต่การขาดความเชื่อมั่นในระบบการบริหารของคณะกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ ไม่ได้มาตรฐานทั้งที่ครูผู้สอนก็มีวุฒิทางการศึกษาสูงแต่วิถีชีวิตของความเป็นครูไม่ได้รับการ พัฒนาทั้งจากรัฐและการพัฒนาตนเอง การอยากเข้าไปเห็น สัมผัส ดูแล บริหารจัดการของคน ในชุมชนที่ได้รับการศึกษาและคนที่ต้องการเห็นโรงเรียนประถมศึกษาของชุมชนเป็นแหล่งวิชา ความรู้ให้กับชุมชนอย่างน้อยก็สำหรับบุตรหลานของคนในชุมชนนั้นไม่ต้องหนีไปหาที่เรียนที่ไกล ออกไปและมีค่าใช้จ่ายที่สูง จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ความพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาของชุมชนอำเภอแม่แจ่มมีสูง ซึ่งในทำนองเดียวกันกับการศึกษาของ เจียมพดล ไชยลักษณ์ (2542 , หน้า 55) สรุปได้ว่า ในภาพรวมประชาชนมีความ ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน ถ้าการจัดการศึกษาเอื้อให้ชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมซึ่งชุมชนนั้นมีความต้องการและพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เช่นเดียวกับ การศึกษาของ ทรงพล ทรงจำ (2541 , หน้า 40 - 41) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม ของชุมชนชาวเมืองในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนฝาย กวางวิทยาคม อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สรุปได้ว่า เพราะระบบหรือโรงเรียน ไม่ให้โอกาส

ชุมชนและมีการตั้งสมมุติฐานว่า ชุมชนไม่มีความรู้ ความสามารถ จึงไม่มีความริเริ่มที่จะให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน ในการบริหารโรงเรียนนั้นถ้าชุมชนได้มีโอกาสรับรู้ถึงสภาพผลการดำเนินการจัดการศึกษา ปัญหา และความต้องการของโรงเรียนแล้ว ชุมชนก็มีความศักยภาพที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารโรงเรียนของชุมชนนั้นอย่างแน่นอน ซึ่งมีผลการศึกษาของ นิติธร เทพเทวิน (2538 , บทสรุป) ได้พบว่า บุคคล กลุ่ม และองค์กรต่างๆ มีการแสดงบทบาทที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน สอดคล้องในลักษณะ 3 ประสาน คือ บ้าน วัด โรงเรียน สามารถนำมาจัดการเรียนรู้ ถ่ายทอด ความรู้ ผ่านระบบและกลไกของชุมชน เพื่อเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในระดับที่ทัดเทียมกัน ในทำนองเดียวกันที่ สฤณี มินตระ (2536, บทสรุป) ได้กล่าวถึงการจัดการจัดการศึกษาในอนาคตจะต้องอยู่บนหลักการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนด รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยรัฐต้องลดบทบาทการควบคุมเป็นการสนับสนุน

สรุปได้ว่า ชุมชนในอำเภอแม่แจ่มมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา จากความต้องการและศักยภาพตามความเป็นจริงของชุมชน ซึ่งมีทรัพยากร แรงงาน เวลา ความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถที่จะเข้าร่วมในการบริหาร ตามภาระกิจของโรงเรียนที่มีอยู่ ซึ่งเป็นความต้องการจากแรงจูงใจภายใน เพื่อจัดการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนเอง มีเพียงแต่โรงเรียน โดยระบบหรือบุคลากรของโรงเรียนเท่านั้น ที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารการศึกษาแบบใหม่เป็นการบริหารแบบแนวราบ จากที่เคยบริหารการศึกษาแบบแนวตั้งและการสั่งการ ตามกระแสหลัก การศึกษาเฉพาะด้าน มาเป็นการศึกษาเรียนรู้อย่างกว้างขวาง หลากหลาย คำนึงถึงภูมิปัญญาของชุมชน ให้โรงเรียนเป็นแหล่งความรู้ วิทยาการ การแก้ปัญหาของภายในชุมชน

ประเด็น แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ชุมชนอำเภอแม่แจ่ม นั้นสามารถสรุปเป็น แนวทาง ที่ชุมชนต้องการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของชุมชนในการบริหารภาระกิจของโรงเรียนประถมศึกษา โดยที่ชุมชนพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการบริหารและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการบริหาร จนถึงสิ้นสุดที่ผลของการจัดการศึกษาพร้อมที่จะนำเสนอ ทรัพยากรทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เป็นวัสดุ งบประมาณ บุคลากร ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ความเป็นท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นการมุ่งสู่วิถีชีวิตแห่งการเรียนรู้ (Education for all and all for education) ประกอบกับกระแสการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น ซึ่งทำให้ชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วม และมีความมั่นใจ

มากขึ้น จากเดิมที่ถูกชี้นำโดยวิธีของราชการ คนของรัฐอยู่เสมอ ผลการศึกษาทำให้ทราบว่าชุมชนมีความรู้สึกการเป็นเจ้าของโรงเรียนและเห็นความจำเป็นของการจัดการศึกษาโดยชุมชน ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมตามที่ชุมชนต้องการในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาทุกด้านที่ได้ศึกษาคือ

1. ด้านการวางแผน ซึ่งเป็นหัวใจหลักที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนด พบว่าชุมชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการวางแผน จนถึงขั้นสุดท้าย พร้อมทั้งจะให้ข้อมูลสภาพปัญหาความต้องการ ในการวางแผน รวมทั้งเป็นกรรมการ หรือส่วนหนึ่งของแผน การตัดสินใจให้แผน การปรับแผนตามสภาพการเปลี่ยนแปลง

2. ด้านการจัดองค์การ การอำนวยการ การประสานงาน และการประเมินผล พบว่าชุมชนมีแนวทางที่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์การในโรงเรียนโดยที่ให้มี ระเบียบกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการอำนวยการตามแผนที่มาจากชุมชนเป็นผู้ร่วมกำหนดและตามระบบการบริหาร มีส่วนร่วมในการประสานงานที่ให้โรงเรียนเป็นแกนกลางในการดำเนินการ และให้โรงเรียนประเมินผลการจัดการศึกษาที่มีชุมชนมีส่วนร่วม โดยการประเมินจากทั้งภายในและจากภายนอกโรงเรียนให้ชุมชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการบริหารทั่วไป โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยากร ความรู้ ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการศึกษาเพื่อถ่ายทอดทางสังคม ของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแหล่งประสานหาความรู้ ประสบการณ์ที่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ อาชีพ การดำรงชีวิตในชุมชน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าชุมชนมีความพร้อมและต้องการที่จะเข้าไปมีบทบาท ในการจัดการศึกษาของชุมชนอันเนื่องมาจากในชุมชนนั้น โรงเรียนเป็นองค์การที่สำคัญที่จะกำหนดถึงวิถีชีวิตของชุมชนในการถ่ายทอดทางสังคม ตลอดจนถึงความเป็นปึกแผ่นของชุมชนในการที่มีโรงเรียนและวัดเป็นจุดศูนย์กลางในกิจกรรมของชุมชน ความผูกพันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงมีมาตลอดเวลาของการมีโรงเรียน เพราะโรงเรียนประถมศึกษานั้นตั้งในชุมชนและส่วนใหญ่เดิมนั้นที่ดินที่ตั้งของโรงเรียนมักมาจากที่ดินสาธารณะของชุมชน อาคารสถานที่ก็ได้รับการบริจาคหรือผ่านการช่วยเหลือพัฒนามาจากคนในชุมชน อำเภอแม่แจ่มเป็นอำเภอที่อยู่ในชนบทโรงเรียนจึงเป็นจุดที่ผู้คนในชุมชนให้ความสนใจและและคาดหวังที่จะนำชุมชนของตนเองไปสู่การพัฒนาการเข้าไปสู่ความทันสมัยตามยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน หรือยุคแห่งโลกาภิวัตน์

ผลจากการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ชุมชนต้องการร่วมบริหารและสนับสนุน โรงเรียน โดยการปฏิบัติจริงเป็นรูปธรรมมากขึ้น ในทุกขั้นตอนของการบริหาร ทั้งในเรื่องของการร่วมกำหนด ทิศทาง เนื้อหา การได้

มาซึ่งปัจจัยในการจัดการศึกษา ตามที่ชุมชนต้องการ ให้โรงเรียนเป็นของชุมชนโดยแท้จริง เพราะชุมชนพร้อมที่จะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้นเพื่อให้การจัดการศึกษาสนองตอบ ชุมชน ในอดีตที่ผ่านมาชุมชนเป็นเพียงผู้ที่ สนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งที่โรงเรียน ร้องขอมาเท่านั้น ไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงที่ควรจะเป็น ทำให้ผลการจัดการศึกษา ในทุก ชุมชนมีความแปลกแยกจากวิถีชีวิต ชุมชนจึงถูกทำลายความเข้มแข็งที่มีอยู่แล้ว ในระบบ ของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถพร พงษ์วาท (อ่างใน สถษดี มินตระ, 2536 , หน้า 10 – 11) ได้กล่าวไว้ว่าคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนไม่มีบทบาทเข้าร่วมกำหนดทิศทางการจัดการ ศึกษา หรือให้คำแนะนำเต็มหน้าที่ จะมีส่วนร่วมก็เพียงแต่ในส่วนที่ทางโรงเรียนต้องการให้ร่วม เท่านั้นและส่วนมากจะเป็นการช่วยเหลือหรือสนับสนุน ทรัพยากรและแรงงานเป็นหลัก ซึ่งถือ ได้ว่าเป็นเพียงการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่มีผลดีในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ใช่หัวใจของการมี ส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการศึกษาแต่ละโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ปัญหา กำหนดนโยบายทางเลือก และร่วมจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของท้องถิ่นของตนเองได้แท้จริง ในทำนองเดียวกันกับผลการศึกษาวิจัยของ สถษดี มินตระ (2536, หน้า 173 – 174) สรุปถึงข้อเสนอแนะ แนวทางการจัดการศึกษาใน อนาคต ในส่วนของชุมชนท้องถิ่นดังนี้

1. ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับต้องอาศัยเงื่อนไขที่เป็นทางออกที่มีอยู่ สร้างสรรค์หรือ กิจกรรมตามแนวคิด

2. กระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่น

2.1 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นในทุกด้านคือให้ท้องถิ่นสามารถ กำหนด รูปแบบ วิธีการจัดการหลักสูตร การบริหารบุคคล และการบริหารงบประมาณได้ อย่าง อิสระและคล่องตัว

2.2 คุรุมติใหม่จะต้องเปลี่ยนใจจากครูในระบบเดิมที่มุ่งสอนแต่เนื้อหาวิชา ไปเป็นครูที่ใฝ่หาความรู้ รู้จริงและทำได้ มีสำนึกอยู่กับชุมชน ไม่แปลกแยกจากชุมชน นำ ปัญหาชุมชนเข้าสู่การศึกษา วิเคราะห์และร่วมแก้ปัญหา กับชุมชน

2.3 กองทุนเพื่อการศึกษาโดยระดมทุนจากประชาชนส่วนหนึ่ง และรัฐอาจ ให้อำนาจชุมชนในการหารายได้เพื่อการศึกษา

ในกระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนต้องนำปัญหาและความต้องการของชุมชน มาเป็นหัวใจในกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้ ทรงพล ทรงจำ (2541 หน้า 42) ได้ กล่าวถึง การมีส่วนร่วมนั้นต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก จนกระทั่งจน

จบโครงการ โดยขั้นตอนต่าง ๆ นั้น ชุมชนต้องมีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจด้วยตนเอง เพื่อจะได้ปฏิบัติ ควบคุมสิ่งต่าง ๆ นั้นด้วยตนเอง ซึ่งในงานวิจัยของ อีร์วัฒน์ หมูวิเศษ (2538, บทคัดย่อ) ได้กล่าวไว้ว่าผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่จะกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาค โดยกำหนดขอบข่ายความรับผิดชอบของหน่วยงานทางการศึกษา ทุกระดับให้ชัดเจนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการศึกษา ระดับจังหวัดมีสำนักงานกลางทำหน้าที่ กำหนด นโยบาย และแผนการบริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณ บริหารวิชาการ และจัดการศึกษาด้านอื่นๆ ซึ่งการจัดการศึกษาได้พัฒนาการไปตามกระแสของสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ที่มีรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ที่ทันสมัยที่สุด ที่เราเคยมีมาและมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเป็นอันมาก เกิดกฎหมายการศึกษาคือพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 ได้เน้นการปฏิรูปการศึกษา ในด้านกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการบริหารการศึกษา มีการกระจาย อำนาจให้กับท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543 ซึ่งคณะกรรมการในชุดนี้มาจากการเลือกจากบุคคลในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ มีอำนาจหน้าที่ ที่จะเข้าร่วมการบริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาในชุมชนของตนเองซึ่งเป็นระเบียบที่กำหนดบทบาทไว้ค่อนข้างที่จะชัดเจน

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาศึกษานั้น ชุมชนมีความพร้อมและต้องการที่จะเข้าร่วมบริหารโรงเรียนในทุกด้าน ที่ได้กล่าวมา บุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษา ที่จัดการศึกษาอยู่ทุกหนแห่งในประเทศ มีวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี เพียงพอที่จะตอบสนองต่อ แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือไม่ อย่างไร พร้อมทั้งจะให้ชุมชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษาหรือจัดการศึกษาขึ้นเอง โดยชุมชนหรือองค์กรของชุมชนให้หลากหลายจากการที่ถูกผูกขาดโดยรัฐเป็นการจัดการศึกษาแบบศูนย์รวม

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปปรับใช้ในการจัดการบริหารโรงเรียนตามความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน
2. โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ อบรม หรือสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เน้นให้ชุมชนรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของโรงเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร นำนโยบาย ปัญหาความต้องการของชุมชนมาวิเคราะห์ ให้สามารถนำไปปฏิบัติตอบสนองต่อความคาดหวังของชุมชน

3. ประสานงานกับองค์กร บุคคล ชุมชนให้มีส่วนร่วม ในการหาความรู้ ภูมิปัญญาในท้องถิ่นหรือระดับส่วนกลาง ที่มีความโดดเด่นมาให้ชุมชนได้เรียนรู้ถึงประสบการณ์ ความรู้ ภูมิปัญญานั้นได้อย่างเหมาะสม

4. ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการประเมินผลทุกขั้นตอนทั้งจาก ภายในและนอกโรงเรียนให้ชุมชนให้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

5. เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นอยู่ให้ ชุมชนได้เข้ามีส่วนร่วม และมีความโปร่งใสทุกกระบวนการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยประเมินผล ถึงการนำแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

2. วิจัยเพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชุมชน ตามพระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542